

Εξώφυλλο
του τεύχους
35 (1947) του
περιοδικού
«Μάσκα»
(απόκειται
στο Ελληνικό
Λογοτεχνικό
και Ιστορικό
Αρχείο του
Μορφωτικού
Ιδρύματος
της Εθνικής
Τραπέζης)

Συγγραφείς και βιβλία στον αστερισμό του Μαρή

Οι απαρχές και τα λαϊκά περιοδικά, οι σχέσεις με την πολιτική και τη δημοσιογραφία, ο πατέρας του αστυνόμου Μπέκα και οι σύγχρονοι συγγραφείς του είδους στην ιστορία της ελληνικής αστυνομικής λογοτεχνίας του Φίλιππου Φιλίππου

ΣΕΛ. 2

Οι αρχές της ελληνικής αστυνομικής λογοτεχνίας χάνονται στον χρόνο και οπωσδήποτε θα πρέπει να τις αναζητήσουμε στον χώρο των λαϊκών περιοδικών της εποχής που δημοσιεύουν μεταφρασμένα αστυνομικά αφηγήματα από τα αγγλικά και τα γαλλικά

ΤΗΣ
ΛΑΜΠΡΙΝΗΣ ΚΟΥΖΕΛΗ

«**Τ**η δεκαετία του '50 διάβαζα *Μικρό Ηρώα*, *Γκισούρ-Ταρζάν*, *Μάσκα* και *Μυστήριο* τη δεκαετία του '60 γνώρισα τον αστυνόμο Μπέκα και τους άλλους ήρωες του Γιάννη Μαρή ξεφυλλίζοντας εφημερίδες και βιβλία τσέπης· τη δεκαετία του '70 συνέλεγα παλιά βιβλία και περιοδικά αστυνομικής λογοτεχνίας. Τη δεκαετία του '80 έγραφα τα πρώτα μου αστυνομικά μυθιστορήματα και του '90 δημοσίευσα κείμενα για την αστυνομική λογοτεχνία σε εφημερίδες και περιοδικά» γράφει ο Φίλιππος Φιλίππου αυτοβιογραφούμενος στο νέο του βιβλίο, την *Ιστορία της ελληνικής αστυνομικής λογοτεχνίας. Ο Γιάννης Μαρή και οι άλλοι* (Πατάκης, 2018). Ο τακτικός συνεργάτης του «Βήματος», που μέσα από τα κείμενά του οι αναγνώστες παρακολουθούν την ελληνική και ξένη βιβλιοπαραγωγή στον χώρο της αστυνομικής λογοτεχνίας, συγκέντρωσε στο βιβλίο έρευνα ετών στον ελληνικό Τύπο, επιχειρώντας να χαρτογραφήσει τα όρια της εγχώριας αστυνομικής λογοτεχνίας και να κατονομάσει τους πρωταγωνιστές και τα έργα τους.

Μεγάλος θαυμαστής του Γιάννη Μαρή, για τον οποίο έχει δημοσιεύσει πολλά κείμενα, εκτυλίσσει το αφήγημα της ελληνικής αστυνομικής λογοτεχνίας με εκείνον ως σημείο αναφοράς και δίνοντας σε εκείνον τη μερίδα του λέοντος, τα τρία τέταρτα του βιβλίου, ίσως όχι αδικώς, μια και «η επιτυχία των αστυνομικών μυθιστορημάτων του Μαρή προκάλεσε την εμφάνιση και άλλων συγγραφέων στο είδος».

Ποιος κάνει την αρχή

Η περιήγηση στην ελληνική αστυνομική λογοτεχνία αρχίζει από τον 19ο αιώνα. Ως τα πρώτα χρόνια του 20ού αιώνα το έγκλημα και τα στοιχεία μυστηρίου απαντούν σε πολλά κείμενα, από το δημοφιλές είδος του ληστρικού μυθιστορηματος ως τη *Φόνισσα* του Παπαδιαμάντη, και παρότι, όπως σημειώνει ο συγγραφέας, δεν γνωρίζουμε πότε εμφανίζονται οι όροι «αστυνομικό αφήγημα» και «αστυνομικό μυθιστορημα» για να χαρακτηρίσουν συγκεκριμένο είδος, η αρχή γίνεται κάπου στη δεκαετία του 1920. Η «πρωτιά» στην ελληνική αστυνομική λογοτεχνία που έχει διεκδικήσει κατά καιρούς το *Έγκλημα του Ψυχικού* του Παύλου Νιρβάνα (1928) αμφισβητεί-

Στα ίχνη της ελληνικής αστυνομικής λογοτεχνίας

ται από τον συγγραφέα με το επιχείρημα ότι «αποτελούσε παρωδία του είδους». Το πρώτο ελληνικό αστυνομικό μυθιστορημα ήταν, υποστηρίζει, το *Μυστικό της ζωής του Πέτρου Βερίνη* (1938) της Ελένης Βλάχου, που δημοσιεύθηκε σε συνέχειες στην *Καθημερινή*. Ωστόσο, δεν εκδόθηκε ποτέ σε βιβλίο. Ανέκδοτο παρέμεινε, έως πρόσφατα, το *Ο Σέρλοκ Χολμς σώζων τον κ. Βενιζέλον* (1913-1914), με χώρο δράσης το Λονδίνο, που δημοσιεύθηκε σε συνέχειες στο εβδομαδιαίο περιοδικό *Ελλάς*, καθώς και *Ο Αθηναίος Φαντομάς*, με πρωταγωνιστή τον αστυνόμο Μπαϊρακτάρη, που δημοσιεύθηκε σε συνέχειες στο περιοδικό *Σφαίρα* – αγνώστων συγγραφέων και τα δύο. Ο πρώτος έλληνας αστυνομικός ήρωας είναι ο ντετέκτιβ Μπίλλυ Γεράνης του Πέτρου Μακρυνού, ο οποίος γράφει τις περιπέτειές του, σε συνέχειες, στο περιοδικό *Θεατής* το 1942, έντεκα χρόνια προτού εμφανιστεί ο αστυνόμος Γιώργης Μπέκας του Γιάννη Τσιριμώκου (Μαρή) στο περιοδικό *Οικογένεια*.

Μάσκα και Μυστήριο

Καταλαβαίνουμε ότι οι αρχές της ελληνικής αστυνομικής λογοτεχνίας χάνονται στον χρόνο και οπωσδήποτε θα πρέπει να τις αναζητήσουμε στον χώρο των λαϊκών περιοδικών της εποχής που δημοσιεύουν μεταφρασμένα αστυνομικά αφηγήματα από τα αγγλικά και τα γαλλικά. Τους αναγνώστες αυτών των αφηγημάτων συσπειρώσαν γύρω τους τα αστυνομικά περιοδικά *Μάσκα* και *Μυστήριο* δίνοντας ώθηση στο είδος. Κυκλοφόρησαν και τα δυο το 1935, με

εμπνευστή τον ποιητή και δημοσιογράφο Απόστολο Μαγγανάρη και εκδότη τον Μιχάλη Σαλίβερο, το πρώτο, και εκδότη τον Νίκο Θεοφανίδη, που εξέδιδε ήδη το γυναικείο *Ρομάντισσ*, το δεύτερο.

Τα περιοδικά και οι εφημερίδες αποτελούν τον φυσικό χώρο του αστυνομικού αφηγήματος σε πολλαπλά επίπεδα. Εκεί εργάζονται συχνά οι συγγραφείς του είδους, οι οποίοι είναι συνήθως δημοσιογράφοι ή μεταφραστές ξενόγλωσσων αστυνομικών αφηγημάτων. Από την ειδησεογραφία και πιο συγκεκριμένα από το αστυνομικό δελτίο εμπνέονται τα θέματά τους οι συγγραφείς. Εκεί, τέλος, πρωτοδημοσιεύονται οι ιστορίες τους. Αυτή την κεντρική σχέση αστυνομικής λογοτεχνίας και Τύπου δίνει εκτενώς και παραστατικά ο Φιλίππου με παραθέματα από την ειδησεογραφία της εποχής, διαφημίσεις εκδοτών, συνεντεύξεις συγγραφέων και ρεπορτάζ – ένα πλήθος πληροφοριών που θα ήταν πολλαπλώς αξιοποιήσιμο από τον αναγνώστη με δυο ευρητήρια προσώπων και τίτλων, τα οποία λείπουν από τον τόμο.

Το ελληνικό και το ξένο

Ο συγγραφέας, η γλώσσα ή ο τόπος δράσης της ιστορίας νομιμοποιούν την ένταξη ενός έργου στην ελληνική αστυνομική λογοτεχνία; Ο Φιλίππου δεν συμπεριλαμβάνει σε αυτήν τα μυθιστορήματα του Θεοδωρή Καλλιφατίδη *Ένα απλό έγκλημα* (2003), *Ο έκτος επιβάτης* (2003) κ.ά. διότι διαδραματίζονται στη Σουηδία και «παρότι γράφτηκαν απευθείας στην ελληνική γλώσσα, δεν έχουν ελληνικό ενδιαφέρον».

Είναι μια συζητήσιμη άποψη, ενώ παράλληλα, από την ανάγνωση του τόμου, τίθεται το ζήτημα αν η εξιστόρηση της πορείας της ελληνικής αστυνομικής λογοτεχνίας θα πρέπει να συμπεριλάβει και τις μεταφράσεις, εφόσον συχνά, ειδικά στις πρώτες δεκαετίες, πολλές πρωτότυπες δημιουργίες παρουσιάζονται ως μεταφράσματα γνωστών ξένων ιστοριών. Οπωσδήποτε υπερβολικές είναι, όπως τονίζει και ο Φιλίππου, απόψεις, όπως εκείνη του Ερνστ Μπλοχ, που τοποθετούν στην ελληνική αρχαιότητα τις ρίζες του είδους της αστυνομικής λογοτεχνίας και θεωρούν τον *Οιδίποδα τύραννο* του Σοφοκλή, όπου ο πρωταγωνιστής ερευνά τον φόνο του πατέρα του, αστυνομικό αφήγημα.

Από το περιθώριο στο προσκήνιο

Παραλογοτεχνία θεωρούσε τα αστυνομικά του βιβλία ο Μαρή, γράφει ο Φιλίππου, ο ίδιος όμως εκτιμά ότι είναι εξαιρετικά αθηναιογραφήματα τα οποία θα έπρεπε να ενταχθούν στη σχολική ύλη. Υποστηρίζουμε την πρότασή του, συμφωνώντας ότι ο Μαρή έχει κεντρική θέση σε ένα μυθολογικό είδος το οποίο κερδίζει συνεχώς έδαφος και έχει περάσει από το περιθώριο της παραλογοτεχνίας στο προσκήνιο της λογοτεχνίας. Οι βιβλιογραφικοί κατάλογοι αυτοτελών εκδόσεων από το 1913 ως το 2017 που παραθέτει στα χρήσιμα παραρτήματα του τόμου ο Φιλίππου είναι αποκαλυπτικοί. Μόνο για τον αιώνα μας, ενδεικτικά, από τους 13 τίτλους το 2004 φτάνουμε στους 49 τίτλους το 2017. Είναι η κρίση και η έξαρση του οργανωμένου εγκλήματος που ωθούν όλο και περισσότερους συγγραφείς να ασχοληθούν με το είδος; Είναι ένας λόγος. Ενας άλλος είναι, πιθανόν, το πέρασμα του είδους από τη σνομπ περιφρόνηση – που κράτησε πολύ, ειδικά στη συντηρητική ελληνική βιβλιοφιλία – στην αισθητική αναγνώριση, κυρίως μέσα από σειρές ευυπόληπτων εκδοτικών οίκων, προσεγμένες μεταφράσεις και σοβαρές εκδόσεις, που υπόσχονται στους συγγραφείς του είδους αναγνωσιμότητα αλλά και κριτική αναγνώριση και βραβεία, συμβαδίζοντας πάντοτε με τις διεθνείς τάσεις.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ
Ιστορία της ελληνικής αστυνομικής λογοτεχνίας. Ο Γιάννης Μαρή και οι άλλοι

Εκδόσεις Πατάκη, 2018, σελ. 437, τιμή 17,70 ευρώ

Ο συγγραφέας
Φίλιππος
Φιλίππου

